

INUIT ATAQATIGIIT

INATSISARTUNI

UKA 2013/81
27. november 2013
kvk

Inuit Kalaallit Nunaanniit nuuttartut amerliartuinnartut, ilaat pissutissaqangaangitsumik periataartumillu nuuttut eqqarsaatigalugit, pingaartumilli Kalaallit Nunaanniit Danmarkimut inuttut atukkat pissutigalugit nuuttut aallaavigalugit immikkut iliuseqarnissamik alloriartoqassanersoq pillugu oqallittoqarnissaanik siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Sara Olsvig Inuit Ataqatigiit)

Nalaattornerinnaagaluortoq ukiaq manna Inatsisartuni oqaluuserisassatta kingullersaat tassaavoq soppassuarnik maani Inatsisartuni qaammatini kingullerni oqaluuserineqareertunik kalluaasoq. Naatsumik oqaatigalugu apeqqt tassaavoq; sooruna innuttaaqativut taama amerlatigisut nunami allami najugaqalerniarlutik aalajangertartut aamma; tamanna killilerniarlugu qanoq iliuseqarsinnaavugut?

Pissutsit atuuttut allanngortinneqanngippata 2011-mi misissuinerup takutippaa 2050-imi nunatsinni innuttaasut 40.000-iinnanngorsimassasut. Tamanna soorunami takorluuginnarluguluunniit ernumaammernartupilussuuvoq. Tassaasorinarporlu ukiuni aggersuni inuiaqatigiittut unammilligassatta annerpaat ilungersunartullu ilaat.

Erseqqissumik ilisimangilarput taamak amerlatigisut nunatsinniikkumajunnaarlutik nuuttartut soppiaat pissutigalugit imaluunniit sumik allamik ujartuillutik nuuttarnersut. Patsisigineqarsinnaasulli ilimagineqartut arlalissuupput; inuuniarnikut atukkat, meeqqat atuarfiata ingerlanera, inissaaleqineq, suliffissaaleqineq, inuiaqatigiittut pissusilersuutivut, naalakkersuinikut pissutsit, silap issippallaartarnera il.il.. Tamatuma sukumiisumik misissuiffigisariaqarnera saneqqunneqarsinnaanngilaq.

Misissuinerit ingerlanneqarsimasut assigiinngitsut tunngavigalugit Kalaallit Danmarkimi najugaqalereersimasut pillugit ilisimasaqalereersimavugut, Folketingimi Atlantikup Avannaamiut Suleqatigiiffianni (DNAG) nunaqqativut Savalimmiormiullu Danmarkimi najugaqalersimasut pillugit misissuinerit arlallit ingerlanneqarnikuupput aamma nunatsinni Naalakkersuisut "Qarasarissut aallarartarnerat"-nnik taaneqarsinnaasumik nalunaarusiortitsinikuupput kiisalu SFI, Danmarkimi isumaginninnikkut pissutsinik misissuiffik taamatut suliaqartarsimalluni; ilanngullugulu taaneqartariaqarpoq Kalaallit Illuutaasa nunatsinniit Danmarkimut nuuttartut pillugit nalunaarutigisartagaat saaffiginnissutigisartagaallu imaannaanngitsutut isigisariaqarmata.

Kalaallit Danmarkimi najugaqalersimasut pillugit paasisat ataatsimut isigalugit tassaapput:

- Ullumikkut nunatsinniit kingoqqisut 20.000-it sinnerlugit amerlassusillit Danmarkimi najugaqartut,
- Nunatsinniit nuuttartut ilaat nunatsinni ingerlalluartuusimagaluartut oqaatigineqartariaqartut, tassalu suliffeqarlutillu ineqareeraluarlutik, kisianni nooreerlutik assigiinngitsunik naatsorsuutigisimanngisaminnik ajornartorsiuteqalersartut,
- Nuuttartut ilaat amerlanerpaajunngitsulli arlaatigut nunatsinni inuuniarnikkut atugarliornertik pissutigalugu nuuttartut,
- Kiisalu nalunngilarput utoqqalillutik suliunnaartut arlalippasuit aamma Danmarkimut nuuttartut.

Paasisimasat allarpassuit eqqaaneqarsinnaapput, taamaakkaluartorli nunaqqatitta assigiinngiaartunik inuuniarnerminni atugaqartut sorpiaat pissutigalugit nuuttarnersut erseqqissumik tamakkiisumillu ilisimasaqarfiginngilarput.

Nalunanngilaq kommunit Namminersorlutillu Oqartussat suleqatigiillutik paasisitsiniaanermik annertuumik suliaqartariaqartut. Nunaqqatitta nuunnissaminnik eqqarsaatersuuteqartut nuulinnginnerminni ilisimareertariaqarpaat nunami nuuffiginiakkaminni pissutsit qanoq ittuunersut aammalu minnerunngitsumik inuuniarnikkut atukkat qanoq ittut atugarilissanerlugit naatsorsuutigissanerlugu.

Qujanarpoq Nunatsinni Danmarkimilu isumaginninnermut naalackersuisuusimasut Mimi Karlsen aamma Karen Hækkerup isumaqatigiissusiormata nunatsinni Danmarkimilu kommunit inuuniarnikkut ajornartorsiutilinnik nuuttoqassatillugu ilisimatitseqatigiittarnissamik pisussaaffiliisumik. Inatsisitigut tamanna Danmarkimi inissineqareerpoq naatsorsuutigineqarporlu maani Inatsisartut ukiakkut 2014-imi suliarissagaat.

Naalackersuisut oqallinnissamut akissuteqaataanni inuuniarnermikkut ajornartorsiuteqartut nuuttarnerat kisimi sammineqarpoq, kisianni nuuttartut ilarpassui aamma tassaapput inuit ataasiakkaat ilaqutariillu ingerlalluartutut oqaatigineqartariaqartut, Inuit Ataqtigiinni isumaqarpugut aamma taakku isiginiarneqarlutillu sammineqartariaqartut.

Tassa manna Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinneranni oqallisissiaq kingulleq sammivarput. Apeqqut oqaatigisariaqartoq tassaavoq nunatsinni innuttaasugut ikiliartornerput Inatsisartut ataatsimiinneranni unikaallatsinneqarnissaanut iluaqutaasinnaasunik aalajangersaasoqarnersoq? Nunarput inuiaqatigiillu kalaallit najussallugit ukiap matuma ingerlanerani pilerinarnerulersimassanerpat? Siunissaq tamatsinnut qaamanerulerluni nunarput suliffigissallugu kajuminarnerulersimanerpa? Apeqqut anorimi erfattutut oqaatigineqartariaqarpoq.

Inuit Ataqtigiinni qularutiginngilarput nunatta nuannareqisatta najornissaa pilerinarnerulersinneqartariaqartoq. Isumaqarpugut aalajangiisuulluinnartut ilaat piffissami aggersumi sukumiisumik sammineqartariaqartut tassaasut;

- Meeqqat atuarfiat sutigut tamatigut ikorfartornerusariaqartoq, atuartitsinikkut illutatigullu
- Meeqqat atugaasa eqqumaffiginerusariaqarnerat
- Inissaqarnikkut annertuumik pitsanngorsaasoqartariaqartoq
- Suliffissat amerlanerusut pilersinneqartariaqartut
- Kiisalu innuttaaqatigiilluta akornatsinni akaareqatigiinnerulluta, asattuunnerulluta ikioqatigiinnerullutalu inuusariaqartugut.

Sara Olsvig sapiissuseqarluni oqallisissiamik saqqummiussineranut Inuit Ataqtigiinniit qutsavigaarput.